

Specialeresumeer

Klassisk arkæologi

Ditte Maria Damsgaard Hiort

The Roman horned altar: An analysis, discussion, and contextualisation of the material
from Jerash **2**

Sine Grove Saxkjær

The question of indigenous ethnic identity at Timpone della Motta— Analysing markers of
ethnicity in material culture **4**

Kristine Thomsen

Ritual movement in Olympia: A comparative study of ritual movement in a Panhellenic
sanctuary from the Classical period to Late Antiquity **6**

The Roman horned altar

Af DITTE MARIA DAMSGAARD HIORT

The Roman horned altar: An analysis, discussion, and contextualisation of the material from Jerash

Dette speciale omhandler de såkaldte "hornede altre" fra romersk tid fundet i den antikke by *Gerasa*, i dag kaldet Jerash, i Jordan.

Den antikke by er i dag integreret i den moderne by og ligger i den nordlige del af landet i Ajlun-højlandet. Gerasa tilhørte Dekapolis-unionen og var en større romersk provinsby, som stød voksede igennem det første, andet og tredje århundrede f.v.t. Levanten var en smeltedigel af muligheder byen var nemlig centralt beliggende mellem mange forskellige kulturelle og religiøst varierede centre.

Gerasa er muligvis den eneste lokalitet i hele Jordan, som råder over en så stor samlet gruppe af romerske hornede altre. Altrene fra Gerasa er dog aldrig blevet ekstensivt studeret. Flere forskere har dog kort berørt emnet, eller ligefrem publiceret nogle af dem. Kurt Galling, som i 1925 udgav et større værk omhandlende alle hidtil kendte altertyper fra Levanten, har et afsnit om netop denne type. Ydermere udgiver C.H. Kraeling i 1938 en stor og vigtig publikation om Gerasa, hvor flere af altrene og disses indskrifter er omtalt, men dog ikke dybtgående undersøgt. Derudover har en del arkæologer beskæftiget sig med hornede altre i andre kulturelle traditioner, bl.a. den minoiske og israelitiske. S. Gitin er den førende forsker inden for studiet af altrene fra Israel.

Opgaven tager sit udgangspunkt i mit eget studie af altrene i Gerasa. Jeg rejste derned og foretog mine undersøgelser på lokaliteten. Desuden rejste jeg også rundt i andre omkringliggende dele af Jordan for at finde sammenlignede materiale.

Altrenes ikonografi og hornmotivet har en lang og interessant historie. Selve altertypen har sit forlæg i Israel, hvor der er fundet hornede altre fra mange dele af landet, hvilke kan dateres til ca. 1000-600 år f.v.t. De israelitiske eksemplars forgængere er med al sandsynlighed syriske, og er dateret til ca. 1400-1200 f.v.t. Disse havde dog ikke deciderede horn, hvilke først ses i den form, som den romerske type også repræsenterer, på altrene fra Israel. Der fandtes ydermere store, monumentale udgaver af det hornede alter, som er beskrevet i det gamle testamente. Disse skal dateres lidt tidligere end jernaldertypen, ca. 1200-1000 f.v.t. Den bibelske type har uden tvivl ageret inspirationskilde til udviklingen af det israelitiske alter, hvor man nu ser en forholdsvis stereotyp og ensformig gengivelse af både horn og selve alteret. Hornmotivet er dog langt ældre end både de bibelske og israelitiske altre, og symbolet stammer fra Mesopotamien, Babylonien og Assyrien.

The Roman horned altar

Af DITTE MARIA DAMSGAARD HIORT

Altrene har vist sig at have en både varieret typologi og ikonografi. Ud over hornene fremviser de mange forskellige stilistiske træk. Altrene falder dog alle inden for bestemte grupper af mål, hvor de mindste er knap 0,60 m, og de største godt 1,20 m. De fleste har desuden både en øvre og nedre corona og en ofte relativ flad fordybning til nedsættelsen af en offerskål til røgelse. Flere af altrene fremviser også den såkaldte stiliserede skål. Godt halvdelen af dem har desuden indskrifter, hvilke er vigtige i studiet af det religiøse miljø i byen.

De hornede altre fra romersk tid er alle votivaltre med ganske få undtagelser og havde et specifikt utilitaristisk formål. De blev dedikeret af borgere i byen, som ifølge et løfte til guddommen opstillede et monument til ære for denne, som havde opfyldt et ønske for dem. Dedikationsindskrifterne er til flere forskellige guddomme, hvor Artemis ser ud til at være den mest populære.

Altrene er ud over deres variation interessante, fordi de er fundet i et så stort antal, hvor et gammelt levantsk motiv er det vigtigste element på dem. Dette kunne tyde på at byens indbyggere, som levede i en både helleniseret og romaniseret kulturel sfære, ønskede at vise, at de også gerne ville forbindes med deres lange historie og østlige arv, hvilket de gjorde via genopdagelsen af en tradition, hvor man brændte røgelse af på votivaltre med horn til ære for en guddom. Altrene var endvidere med til at definere og fastslå, hvor de hellige rum i byen befandt sig. Flere af dem er fundet i og omkring den store Artemishelligdom, og en del af indskrifterne er da også dedikationer til selvsamme gudinde. Det at opstille et alter var en vigtig og begivenhedsrig affære, som både udtrykte borgerens velstand, men også dennes religiøse tilhørsforhold. Altrene agerede social-ideologiske markører, og var med til at etablere de systemer, som man begik sig i. De indgik samtidig i gamle og konventionelt konstituerede ritualer, som karakteriserede byens religiøse ståsted.

Opgavens primære formål er at vise vigtigheden af kontekstualiseringen af arkæologisk materiale. Hvis dette forsøges opfyldt, kan materialet forstås og indgå i mange forskellige kontekster, hvilke alle kan sammenkædes og samlet set give et større overblik og fornyet indsigt, hvor man er bedre i stand til at begribe de ofte komplicerede religiøse, sociale og kulturelle rammer og aspekter, som var grundstenene i antikken.

Indigenous ethnic identity at Timpone della Motta

Af SINE GROVE SAXKJÆR

The question of indigenous ethnic identity at Timpone della Motta — Analysing markers of ethnicity in material culture

I mit speciale koncentrerer jeg mig om den indfødte befolkning på Timpone della Motta i perioden fra 8. – 6. årh. f.Kr. Allerede fra bronzealderen havde den indfødte befolkning kontakt til den græske verden, men særligt fra begyndelsen af det 7. årh. f.Kr. ses en kontinuerligt stigende forekomst af græsk keramik. Dette skyldes en stigning i handel samt de græske kolonilæggelser. Den græske koloni Sybaris blev anlagt ca. 720 f.Kr., blot 12 km fra Timpone della Motta. Forinden havde eubøiske immigranter slået sig ned på den sydlige skråning af Timpone della Motta i anden fjerdedel af 8. årh. f.Kr.

På Timpone della Motta ophørte den indfødte produktion af håndlavet *matt-painted* keramik omkring anden fjerdedel af 7. årh. f.Kr., hvilket medførte, at den materielle kultur fremefter primært var i græsk stil. Jeg forsøger i mit speciale at afdække betydningen af det klare skift i den materielle kultur. Afspejler skiftet i den materielle kultur et skift i identitet? Blev de indfødte influeret af græsk kultur? Og kan vi som arkæologer skelne mellem adoptionen af materiel kultur og kulturelle elementer?

Først og fremmest har jeg forsøgt at etablere en teoretisk og ikke mindst metodisk ramme, der tillader at skelne de finere nuancer i kulturmødet. Her tager jeg udgangspunkt i en opdeling af kulturel og etnisk identitet. Kort beskrevet er min forståelse af begreber følgende: Et individ er født ind i en bestemt kulturel ramme. Den kulturelle ramme medfører et ubevidst 'livsmønster' lig Bourdieus koncepter *habitus* og *doxa*. Livsmønsteret er ubevidst, skabt og bestyrket igennem erfaringer og nedarvede handlemåder. Livsmønsteret udgør den kulturelle identitet. Det skal understreges, at kulturel identitet ikke er statisk, men konstant udvikles og forandres, om end det sker ubevidst. I mødet med andre kulturelle grupper sker et brud med *doxa*, den ubevidste volumen af social viden, og der opstår en bevidsthed om ens kulturelle identitet. Som resultat heraf opstår en etnisk identitet. Elementer af den kulturelle identitet – ritualer, vaner og traditioner – kan bruges bevidst til at udtrykke denne identitet. I situationer med social spænding, f.eks. i konkurrence om land eller ressourcer, er det muligt at forstærke bestemte kulturelle elementer i forsøget på at skabe veldefinerede grænser for ens kulturelle gruppe, udadtil såvel som indadtil. Disse elementer bliver etniske markører.

Indigenous ethnic identity

Af SINE GROVE SAXKJÆR

Som arkæologer er vi begrænsede til at genkende de etniske markører, der har afsat et aftryk i den materielle kultur. I formuleringen af en metodisk tilgang til etniske markører, tager jeg udgangspunkt i studiet af stil, særligt *isochrestic style* som formuleret af Sackett. Derudover inddrager jeg en kontekstuel tilgang, idet jeg argumenterer, at etniske markører kan ses i både materiel stil samt i anvendelsen af materiel kultur, idet anvendelsen kan afspejle ritualer eller traditioner, der igen kan fungere som etniske markører.

I analysen har jeg inddelt Timpone della Motta i tre underkontekster: nekropol, helligdom og beboelsområder. Igennem analyserne forsøger jeg at fastsætte kontinuitet og forandringer i materiel stil samt i anvendelse af materiel kultur på tværs af det omtalte materielle skift fra indfødt til græsk stil. I forsøget på at undgå cirkulær argumentation, der er en af faldgruberne ved en kontekstuel tilgang, har jeg etableret en såkaldt 'backdrop' til hver kontekst. Heri gennemgår jeg kort den givne kontekst samt de forskellige fortolkninger, andre forskere har præsenteret i relation hertil. Udover at undgå cirkulær argumentation, håber jeg ligeledes, at de etablerede 'backdrops' imødekommer faren for ubevidste forudindtagede forståelser og tolkninger. I analysen har jeg fokuseret på keramik, men inddrager ligeledes andre materiale grupper samt arkitektoniske levn.

Baseret på analyserne af materialet fra Timpone della Motta mener jeg, at en indfødt etnisk identitet er bevaret igennem perioden fra 8. – 6. årh. f.Kr. Udover etniske markører i form af materiel stil, kan flere eksempler på kontinuitet i indfødt praksis fra 8. til 6. årh. f.Kr. fastsættes igennem analyserne. Tydeligst er den fortsatte brug af nekropolen, hvori gravene var arrangeret i *tumuli* baseret på slægtskab. Derudover kan en rituel praksis forbundet til rituel vævning identificeres i helligdommen. Skiftet i materiel kultur afspejler ikke en hellenisering af de indfødte, men derimod en fælles kulturel ramme, der er opstået efter generationer af sameksistens.

Ritual movement in Olympia

AF KRISTINE THOMSEN

Ritual movement in Olympia: A comparative study of ritual movement in a Panhellenic sanctuary from the Classical period to Late Antiquity

Late Antiquity in Olympia is one of the more overlooked periods in the sanctuary's history, and this thesis will try to explore the different spatial dynamics in a comparative study between the classical period BC and Late Antiquity from the perspective of ritual movement.

The Panhellenic sanctuary was a place for all Greeks, and became a multi-ethnic gathering point for the entire Greek population in antiquity. Through time the sanctuary changed its form and shape and continuously grew bigger until Late Antiquity when the roman emperor Theodosius II closed the sanctuary because of its pagan nature. The empire had at that point become Christian, and there were no longer room for pagan cult-practices. The Christianization of Peloponnese is not very well known which is mainly caused by the fact that literary evidence is almost non-existing and the fact that the chronology of the early Christian basilicas is not well documented either. This means that it is necessary to study the different early basilicas from their contexts in an attempt to bring them into a bigger perspective and timeline.

The theoretical framework applied to this thesis has its background in Michael Scott's middle level analysis and Christopher Tilley's phenomenological approach to discover how the different spaces in Olympia were connected to each other, and what that meant for the livelihood of the sanctuary. Olympia was a ritual-centered sanctuary where the spaces came alive through the manifestation of the actual rituals. It was shaped by the pilgrims, the activities in the sanctuary, and the surrounding landscape. Because of the importance of the rituals, it was necessary to combine the correct libation with the altars, and once every month the Olympian priests moved through the sanctuary to sacrifice to all the gods at the many small altars. Presumably the pilgrims used, if not the same, route when visiting the *altis*. Pausanias was one of the many pilgrims, and he was tireless in his description of Olympia. In this thesis I have used Pausanias' *Periegesis* as my eyewitness in the sanctuary and choose to study his walk through Olympia. Pausanias also showed the sensitivity there was around the rituals, and he made sure to visit the entire sanctuary. He went back and forth visiting some of the sights several times, but all according to his own agenda. The risk of using one source is obviously that Pausanias cannot be seen as the representative for all pilgrims.

Ritual movement in Olympia

Af KRISTINE THOMSEN

Neither can he be a stand-in for information about Olympia. However, he can give us an idea of how the sanctuary functioned, and how pilgrims moved according to the rituals.

The actual movement of the body activates the different rooms in Olympia, and to make it more visible, I choose to use Tonio Hölschers categories which include the monumental room, the ritual room, the representative room, and the room around the freestanding sculpture. The most important rooms were the monumental rooms, which for instance included the temple of Zeus and the temple of Hera. The monumental rooms were also the biggest rooms, and they housed the central focal points and main attractions. This meant that all pilgrims visited these monumental rooms at some point during their stay in Olympia. The ritual rooms were independent of buildings and appeared where a ritual was carried out. It meant that by moving through and with the rituals, it created a microcosmos in which the pilgrims amalgamated with each other and the divine in a joined experience. The biggest rituals were carried out during the Olympic games where all the participants (including athletes, pilgrims, and visitors) gathered in a procession through the sanctuary ending at the Zeus ash-altar. Here they sacrificed together and thereby created the biggest ritual room, however momentary it was. This particular ritual was a religious climax for the participants and made everything come together in a higher purpose: Here everything was connected in a small moment – the pilgrims, the visitors, the athletes, the Games, the present sanctuary, and the past.

In the late 4th century AD the pagan cult-practices were closing and the cult statues and images were moved from the sanctuaries. This meant that parts of the ritual route in Olympia disappeared and so did some of the motivation for visiting the sanctuary. It also meant that there now were several free spaces, where new rooms could appear.

Olympia was one of the first places in the Peloponnese where we see an early basilica which is curious since Olympia was also a Panhellenic sanctuary. This place should be one of the hardest places to Christianize, but the spatial analysis showed that by using an already existing building – in this case Phidias' workshop – the Christian congregation managed to introduce Christianity without disturbing the *altis*. It meant that the pilgrims were familiar with the building, and the conversion of the sanctuary was not aggressive like it was in Egypt and Syria. The first phase of Late Antiquity in Olympia showed that the basilica was not built until the middle of the 5th century AD together with a wall around the *altis*. This meant that Olympia presumably wasn't Christianized before this point and thereby giving Olympia a longer life than assumed.